

יולי 2003

צוות ההיגוי

ד"ר יוסי ביילין, יו"ר
ח"כ יצחק הרצוג
ח"כ אתי לבני
ח"כ גדעון סער

חברי צוות ההיגוי בעבר

יו"ר ראשון,
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
יו"ר שני,
מר חיים י. צדוק ז"ל
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
עו"ד יוסי כץ
ד"ר וינפריד וייט

דף מידע מספר 208 בנושאים כלכליים:

ההתפתחויות הכלכליות ברשות הפלשתינית

מאז פרוץ גל האלימות מספטמבר 2000

בחסות:

קרן פרידריך אברט
משה קורניק

רקע

עם פרוץ גל האלימות בספטמבר 2000 נקטה ישראל במדיניות של סגר על השטחים. לצעד היו משמעויות שליליות מרחיקות לכת על מצבם של הפלשתינים, ונתוני המשק הפלשתיני כיום הם בשפל חסר תקדים, בכל פרמטר אפשרי: כ-50% אבטלה, עוני שמקיף כ-60% מהאוכלוסייה, הצטמקות של היקף ההשקעות בשיעורים של עשרות אחוזים בשנה, קיטון בשיעורים דומים גם ביבוא וביצוא ועוד. להלן בחינה של התהליכים הכלכליים שפוקדים את הפלשתינים.

נתונים כלליים

נכון לרבעון שני בשנת 2002 האוכלוסייה הפלשתינית מנתה 3,444,000 איש (לעומת 3,175,000 ברבעון השלישי של שנת 2000 – גידול של 8.5%), וגודל כוח העבודה עמד על 680,000 איש (לעומת 734,000 ברבעון השלישי של שנת 2000 – קיטון של 7.4%). 30% מהעובדים הם עצמאים, 26% הם עובדי ציבור, ו-34% מועסקים בסקטור הפרטי. בשנים 1997-1999 צמח המשק הפלשתיני בשיעור שנתי ממוצע של כ-5%; כיום כמובן שיעורי הצמיחה שליליים מאוד, והתוצר נאמד בכ-4.5% מיליארד דולר בלבד (פחות מ-5% מהתוצר של מדינת ישראל).

Steering Committee

Dr. Yossi Beilin, Chair
Mr. Isaac Herzog, MK
Ms. Eti Livni, MK
Mr. Gideon Saar, MK

Former members of the steering committee

Former Chair,
The Late President
Chaim Herzog
Former Chair,
The Late Mr. Haim J.
Zadok
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz
Dr. Winfried Veit

Sponsors:

Friedrich Ebert
Stiftung
Moshe Kornik

תעסוקה ועוני

המגבלות שמוטלות על פועלים פלשתינים לצאת לעבודה בישראל בתקופה דן הקטינו את מספר הפלשתינים המועסקים בישראל מ-145,000 לפני פרוץ האינתיפאדה, ל-61,000 ברבעון הראשון של 2002, ול-33,000 בלבד ברבעון השני של אותה שנה: ירידה מצטברת של 77%. שיעור האבטלה ברשות הפלשתינית הגיע לכ-50% מכוח העבודה, ובתקופות שמוטל גם עוצר בנוסף לסגר, הנתון אף גבוה יותר (עקב השבתת פעילותם של העסקים המקומיים). הגידול החריף ביותר באבטלה חל כצפוי בערים שאחוזים גבוהים מתושביהם היו מועסקים בישראל; כך למשל בחברון ובית-לחם, במהלך רבעון אחד (רבעון שני של 2002) המריא שיעור האבטלה מ-26% ל-43%. קבוצה עיקרית נוספת שנפגעה משמעותית מהמצב הם העובדים בתוך משקי הבית המקומיים, עקב צמצום הצריכה הפרטית. במחצית הראשונה של 2002 נאמד אובדן ההכנסות הצפויות של הפלשתינים מעבודה בישראל בכ-357 מליון דולר. 65% מאלה שאיבדו את מקור פרנסתם הם תושבי הגדה המערבית ומחנות הפליטים באזור זה. גידול בשיעורי האבטלה גורר הרחבת מעגל העוני, וכיום כ-60% מהפלשתינים חיים מתחת לקו העוני (בגדה המערבית: 55%; ברצועת עזה: 70%). מאז נובמבר 2001 עד נובמבר 2002 גדלו ממדי העוני בלמעלה מ-40%. מקור המזון העיקרי של 13% ממשקי הבית הפלשתינים מגיע מסיוע של גופים תורמים שונים.

צמצום בהיקף הפעילות המשקית

אם נבחן מגמה לאורך מספר שנים, נגלה ששיעור ההשקעות במשק הפלשתיני כיום ירד לממדים זניחים ביחס לזה שלפני 5 שנים, כאשר ההשקעות הולכות ומצטמקות בקצב גובר:

שינוי שנתי ריאלי בסך ההשקעות הקבועות בעזה ובגדה המערבית

2001	2000	1999	1998	1997
-82.2%	-28.3%	-8.3%	8.4%	7.7%

בין השנים 2000 ל-2001 חלה ירידה של 63% ברישום חברות חדשות ברשות הפלשתינית. משק זה אף מראה סימפטומים של **מחנק אשראי**, כאשר העסקים ברשות סובלים מקשיי נזילות חמורים, ובמהלך 18 החודשים שבין ספטמבר 2000 למרץ 2002 ירד היקף ההלוואות במשק זה ב-26% (מסך של 710 מליון דולר ל-526 מליון דולר). סגירתן של דרכים רבות למעבר כלי רכב עקב הסגר הביאה להאמרת עלויות התובלה של סחורות. מדד מחירי התעבורה עולה בהתמדה, והוא זינק ב-23% במהלך השנה שבין יוני 2001 ליוני 2002. על רקע נתון זה, לא מפתיע לראות את הקיטון ביבוא וביצוא; היצוא החודשי הממוצע במחצית הראשונה של 2002 היה נמוך ב-60% מזה שבתקופה המקבילה שנה קודם לכן, ולמעשה בשנה שבין אפריל 2001 ומרץ 2002 נרשם השיעור הנמוך ביותר של יצוא מטענים ע"י משאיות מאז 1997. כמו כן, בין השנים 2000 ל-2002 היבוא קטן ב-25%, ולסיטונאים רבים נוצרו חוסרים בסחורה למכירה.

הרשות הפלשתינית – הכנסות והוצאות

חרף העובדה שגופים בינלאומיים ומדינות זרות מזרימים לרשות הפלשתינית תרומות בהיקפים גדולים, היא נמצאת בגרעון תופח. בשנת 2001 גדל היקף התרומות ב-70% ועמד על 900 מליוני דולרים בשנה, אך הכנסותיה של הרשות ממסים נמצאות במגמת ירידה, כאשר אם ברבעון השלישי של שנת 2000 ההכנסה החודשית הממוצעת ממסים עמדה על 88 מליון דולר, הרי שברבעון הראשון של 2002 היא ירדה ל-21 מליון דולר בלבד – צניחה של 76%. ניתן לקשור את הקיטון בהכנסות ממסים בירידה ממיסוי עבודה עקב הסגר והגידול באבטלה, וגם בכך שהרשות לא קיבלה מישראל דמי מע"מ שנגבו עבור הרשות (ע"פ ההערכה סכום זה הצטבר לכדי 615 מליון דולר). בסיכומו של דבר, הגרעון בו מצויה הרשות גדל מדי חודש ב-72 מיליון דולר בממוצע. הרשות מאחרת בהעברת תשלומים לספקים שלה ולזכאים לתשלומי העברה (פנסיה וכד'), וסך התשלומים המאחרים תפח מ-117 מיליון דולר בספטמבר 2000 ל-489 מיליון דולר – זינוק של 317%.

סך המועסקים ע"י הרשות הפלשתינית נמצא בעלייה מתמדת כבר מאז שנת 2000: בתחילת שנת 2000 הועסקו בה 107,000 איש, ובתחילת 2002 המספר גדל ב-15% ל-123,000. ממדיו הגדולים של המגזר הציבורי הביאו לכך שלא פחות מאשר 70% מתקציב הרשות מופנה לתשלומי שכר לעובדיה. סכומים מהותיים מהותיים מהכספים שמועברים כתרומות, למען סיוע לתושבי הרשות, מופנים לתשלום משכורות לפקידיה.

סיכום

המשק הפלשתיני שילם מחיר יקר כתוצאה מפרוץ האלימות. אובדן ההכנסות של המשק הפלשתיני במחצית הראשונה של 2002 בלבד מוערך בכ-1.1 מיליארד דולר (760 מליון דולר עקב קיטון בייצור, ו-374 מליון דולר עקב אובדן הכנסות צפויות מעבודה בישראל), כאשר הסכום מצטבר ליותר מאשר 3 מיליארד דולר מפרוץ האינתיפאדה ועד היום. המשק הפלשתיני מתקיים בעיקר מתרומות ולא מייצור ועבודה, והאינדיקטורים הכלכליים שלו מצביעים על הידרדרות מהירה וחריפה בשנים האחרונות.